

EKSISTENS Gennem GENERATIONER

KRESTEN LUNDGAARD-LETH
ADJUNKT I ANVENDT FILOSOFI, AALBORG UNIVERSITET

At to plus to giver fire, kan vi hurtigt regne ud. Andre opgaver er mere komplicerede, fx hvordan staten skal indrettes, eller hvordan videnskabelige teorier skal udformes. Den slags udfordringer kræver erfaring, hårdt arbejde og tager lang tid.

Heldigvis er det muligt for os at bygge videre på tidligere generationers erfaringer. På den baggrund kan man hævde, at samtlige generationer op gennem menneskehedens historie udgør et erfaringsfællesskab, hvor vi – på tværs af kulturelle og historiske skel – samarbejder om at finde de bedst mulige svar på livets væsentligste spørgsmål.

Der findes dog en type spørgsmål, hvor det ikke på samme måde er åbenlyst, at vi kan trække på tidligere generationers erfaringer. I disse spørgsmål handler det ikke om, hvordan verden er indrettet (videnskab), hvordan vi kan erkende den (videnskabsteori), eller hvordan vi skal indrette samfundet (politik). Disse spørgsmål handler i stedet om, hvordan jeg – som enestående og unik person – skal leve mit liv.

Når det kommer til overvejelser om fx bopæl, partner eller uddannelse, afhænger mine beslutninger ikke længere primært af fornuftsbaserede erfaringer, men af at jeg træffer mine egne, individuelle valg. Det gør det også, når det handler om, hvad jeg dybest set håber og tror på.

Det er den slags spørgsmål, eksistensfilosofien beskæftiger sig med. Man kan godt træffe eksistentielle valg, der objektivt set er ufornuftige – fx hvis man gifter sig med en psykopat – ligesom man bør og kan træffe eksistentielle valg, der trækker på andre menneskers erfaringer. No man is an island (John Donne 1572-1631). Ikke desto mindre er eksistentielle valg i sidste instans subjektive: Jeg må træffe mine valg. Andre må træffe deres.

Eksistentielle valg hverken kan eller bør afgøres alene på baggrund af deres fornuftighed. Jeg må fx vælge min partner (og må så håbe, at hun også vælger mig), fordi jeg elsker hende – og ikke fordi hun objektivt set er mere elskelig end alle andre. I så fald burde alle jo træffe præcis de samme valg, og sådan spiller det eksistentielle klaver åbenlyst ikke.

Men har mine eksistentielle valg så noget som helst at gøre med de valg, som tidligere generationers mennesker har truffet? Både ja og nej.

Der er også et mellemmenneskeligt fællesskab på tværs af generationer, når det gælder den enkeltes individuelle valg. Det er ikke som i videnskaben, hvor vi skridt for skridt bliver klogere på noget, vi ideelt set kan blive enige med hinanden om. I stedet er det – paradoksalt udtrykt – et fællesskab af mennesker, der har det til fælles med hinanden, at de akkurat ikke er fælles om, hvordan de hver især skal leve deres individuelle liv. Men vælge ... det skal de. Ikke at vælge er nemlig også et valg.

Det at skulle træffe eksistentielle valg har menneskelige individer ikke til fælles med andre væsener, vi kender til. Mit fællesskab med alle andre mennesker fra tidligere generationer, om ikke at have mit eget liv til fælles med nogen, kan også forklare, hvorfor vi læser klassiske tekster. Jeg lærer således ikke bare noget om verdenshistorien eller stimulerer min nysgerrighed, hvis jeg sætter mig med Sofokles' (ca. 496-406 fvt.) tragedie om Ødipus. Jeg lærer samtidig noget om, hvordan et andet menneske har handlet under helt andre – og i dette tilfælde tragiske – omstændigheder. På den måde kan alle andres både fiktive og faktiske historier blive et spejl, som jeg kan holde op og spejle mit liv, mine valg og min eksistens i.

”På den måde kan alle andres både fiktive og faktiske historier blive et spejl, som jeg kan holde op og spejle mit liv, mine valg og min eksistens i.”

